

جامع ترمذی
فرمان معنائی

حمید طالتیب

«تو بهاری؛ آری

خویش را باور کن.

سرو آزاده این باغ تو باید باشی

هیچ کس چون تو نخواهد روید...»

از وقتی که دفتر تألیف وزارت آموزش و پرورش کتاب‌های جدید فارسی دوره دوم (= دهم، یازدهم و دوازدهم) را تألیف کرد، من به فکر تألیف کتاب «**قربت معنایی**» ویژه کنکور سراسری افتادم.

قربت معنایی‌ای که دقیقاً بر مبنای محتوای فارسی جدید دهم، یازدهم و دوازدهم تألیف و طراحی شود تا دانش‌آموزان برای پاسخ دادن به پرسش‌های قربت معنایی در کنکور سراسری مشکلی نداشته باشند.

بررسی‌ها را شروع کردم و دیوان شاعران بسیاری را مطالعه کردم. پس از یک سال و نیم توانستم کتاب «قربت معنایی» را به‌طور کامل و مطابق با کنکور سراسری طراحی و تألیف بکنم.

این کتاب شامل سه قسمت است:

۱ «**تفصیلی**»: در این قسمت مفهوم تمام ابیات و جملات مهم فارسی دهم، یازدهم و دوازدهم به‌طور دقیق بررسی شده و برای هر کدام از این ابیات و جملات بیت‌های مشابه (= بیت‌های خارج از کتاب درسی) انتخاب شده است.

۲ «**تجمیعی**»: در این قسمت، تمام مفاهیم ابیات و جملاتی که در بخش «تفصیلی» به‌صورت گسترده بررسی شد به‌طور خلاصه «تجمیع» شد.

بخش «تجمیعی»، برای دوران جمع‌بندی به دانش‌آموزان، کمک می‌کند تا تمام مفاهیم ابیات و جملات فارسی دهم، یازدهم و دوازدهم را در زمان کم، دوره بکند.

۳ «**تکراری**»: در این بخش، مفاهیم مهم و پرتکرار کنکور سراسری، جمع‌آوری و برای هر کدام، پرسش چهارگزینه‌ای، به‌عنوان نمونه آورده شد؛ علاوه بر این، آزمونک‌هایی از پرسش‌های کنکور سراسری انتخاب شد تا دانش‌آموزان در دوران جمع‌بندی، برای تقویت درک قربت معنایی از آن‌ها استفاده بکنند.

در تألیف این کتاب مانند دیگر تألیفاتم، دوستان و همکاران ارزشمندی با من همراه بوده‌اند که در این‌جا از همه آن‌ها قدردانی به‌عمل می‌آید:

جناب آقای یحیی دهقانی، مدیرمسئول انتشارات میتکران، استاد گرانمایه آقای سیدجمال طباطبایی نژاد که با حوصله و لطف همیشگی‌شان، این کتاب را ویراستاری علمی کرده‌اند؛ آقای علی سلاجقه، دانش‌آموز کوشای مدرسه علامه حلی کرمان؛ همکاران گرانقدر، خانم‌ها: لیلا عمرانیپور و لیدا خدادوست که در بازخوانی و ویراستاری کتاب بنده را همراهی کرده‌اند.

همچنین از آقای خدایار مبین (مدیر واحد تایپ و طراحی)؛ آقای میرحمید خاتمی (مدیر واحد فروش)؛ خانم نسیم مرادی (مدیر واحد تولید)، خانم مهناز علی‌یاری (گرافیست و صفحه‌آرا) و خانم بهاره خدّامی (طراح جلد) که در چاپ این کتاب سهم به‌سزایی داشتند؛ سپاسگزارم. در پایان از همکاران گرامی و دانش‌آموزان عزیز تقاضا دارم با فرستادن دیدگاه‌های علمی و انتقادی ارزشمندشان به نشانی انتشارات میتکران، مؤلف کتاب را در برابرتر کردن این اثر، یاری نمایند.

پاینده باشید
حمید طالب‌تبار
تهران

بخش اول: تفصیلی / دهم

- ۱۷ ..... ستایش: «به نام کردگار».....
- ۱۹ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۲۱ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۲۳ ..... درس یکم: چشمه / گنج حکمت: پیرایه خرد
- ۲۵ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۲۸ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۳۰ ..... درس دوم: از آموختن ننگ مدار / روان‌خوانی: دیوار
- ۳۳ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۳۷ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۴۰ ..... درس سوم: پاسداری از حقیقت / گنج حکمت: دیوارِ عدل
- ۴۴ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۴۷ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۴۹ ..... درس پنجم: بیداد ظالمان / شعرخوانی: همای رحمت
- ۵۲ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۵۹ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۶۳ ..... درس ششم: مهر و وفا / گنج حکمت: حَقُّه راز
- ۶۶ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۷۰ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۷۳ ..... درس هفتم: جمال و کمال / شعرخوانی: بوی گل و ریحان‌ها
- ۷۷ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۸۳ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۸۶ ..... درس هشتم: سفر به بصره / گنج حکمت: شبی در کاروان
- ۸۸ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۹۱ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۹۳ ..... درس نهم: کلاس نقاشی / روان‌خوانی: پیرمرد چشم ما بود
- ۹۷ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۱۰۱ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۱۰۴ ..... درس دهم: دریا‌دلان صف‌شکن / گنج حکمت: یک گام، فراتر
- ۱۰۸ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۱۱۲ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۱۱۴ ..... درس یازدهم: خاک آزادگان / روان‌خوانی: شیرزنان ایران
- ۱۱۸ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۱۲۲ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۱۲۵ ..... درس دوازدهم: رستم و اشکبوس / گنج حکمت: عامل و رعیت
- ۱۲۸ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۱۳۱ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۱۳۳ ..... درس سیزدهم: گردآفرید / شعرخوانی: دلیران و مردان ایران زمین
- ۱۳۶ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۱۴۱ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۱۴۴ ..... درس چهاردهم: طوطی و بقال / گنج حکمت: ای رفیق!
- ۱۴۶ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۱۵۰ ..... پاسخ‌نامه تشریحی
- ۱۵۳ ..... درس شانزدهم: خسرو / روان‌خوانی: طزاران
- ۱۵۷ ..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
- ۱۶۱ ..... پاسخ‌نامه تشریحی

۱۶۴	درس هفدهم: سپیده دم / گنج حکمت: مزار شاعر
۱۶۶	پرسش های چهارگزینه ای
۱۶۹	پاسخ نامه تشریحی
۱۷۱	درس هجدهم: عظمت نگاه / روان خوانی: سه پرسش / نیایش: الهی
۱۷۵	پرسش های چهارگزینه ای
۱۸۰	پاسخ نامه تشریحی

بخش اول: تفصیلی / یازدهم

۱۸۷	درس ستایش: لطف خدا
۱۸۹	پرسش های چهارگزینه ای
۱۹۲	پاسخ نامه تشریحی
۱۹۴	درس یکم: نیکی / گنج حکمت: همت
۱۹۸	پرسش های چهارگزینه ای
۲۰۵	پاسخ نامه تشریحی
۲۰۹	درس دوم: قاضی بُست / شعرخوانی: زاغ و کبک
۲۱۱	پرسش های چهارگزینه ای
۲۱۶	پاسخ نامه تشریحی
۲۱۹	درس سوم: در امواج سند / گنج حکمت: چو سرو باش
۲۲۱	پرسش های چهارگزینه ای
۲۲۵	پاسخ نامه تشریحی
۲۲۸	درس پنجم: آغازگری تنها / روان خوانی: تا غزل بعد
۲۳۱	پرسش های چهارگزینه ای
۲۳۴	پاسخ نامه تشریحی
۲۳۶	درس ششم: پرورده عشق / گنج حکمت: مردان واقعی
۲۴۰	پرسش های چهارگزینه ای
۲۴۵	پاسخ نامه تشریحی
۲۴۸	درس هفتم: باران محبت / شعرخوانی: آفتاب حُسن
۲۵۳	پرسش های چهارگزینه ای
۲۶۰	پاسخ نامه تشریحی
۲۶۴	درس هشتم: در کوی عاشقان / گنج حکمت: چنان باش ...
۲۶۸	پرسش های چهارگزینه ای
۲۷۵	پاسخ نامه تشریحی
۲۸۰	درس نهم: ذوق لطیف / روان خوانی: میثاق دوستی
۲۸۴	پرسش های چهارگزینه ای
۲۸۹	پاسخ نامه تشریحی
۲۹۳	درس دهم: بانگِ جَرَس / گنج حکمت: به یاد ۲۲ بهمن
۲۹۵	پرسش های چهارگزینه ای
۲۹۷	پاسخ نامه تشریحی
۲۹۹	درس یازدهم: باران عاشق / شعرخوانی: صبح بی تو
۳۰۲	پرسش های چهارگزینه ای
۳۰۶	پاسخ نامه تشریحی
۳۰۹	درس دوازدهم: کاوه دادخواه / گنج حکمت: کاردانی
۳۱۲	پرسش های چهارگزینه ای
۳۱۸	پاسخ نامه تشریحی
۳۲۲	درس چهاردهم: حمله حیدری / شعرخوانی: وطن
۳۲۴	پرسش های چهارگزینه ای
۳۲۷	پاسخ نامه تشریحی
۳۲۹	درس پانزدهم: کبوتر طوق دار / گنج حکمت: مهمان ناخوانده
۳۳۲	پرسش های چهارگزینه ای

۳۳۷	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۳۳۹	..... درس شانزدهم: قصهٔ عینکم / روان‌خوانی: دیدار
۳۴۱	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۳۴۵	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۳۴۸	..... درس هفدهم: خاموشی دریا / گنج حکمت: تجسم عشق
۳۵۰	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۳۵۳	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۳۵۵	..... درس هجدهم: خونِ عدل / روان‌خوانی: آذرباد
۳۵۹	..... درس هجدهم: خونِ عدل / روان‌خوانی: آذرباد/ نیایش: الهی
۳۶۰	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۳۶۳	..... پاسخ‌نامه تشریحی

بخش اول: تفصیلی / دوازدهم

۳۶۷	..... درس ستایش: ملکا، ذکر تو گویم
۳۶۹	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۳۷۲	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۳۷۵	..... درس یکم: شکر نعمت / گنج حکمت: گمان
۳۸۰	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۳۸۸	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۳۹۵	..... درس دوم: مست و هشیار / شعرخوانی: در مکتب حقایق
۴۰۰	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۴۰۶	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۴۱۱	..... درس سوم: آزادی و دفتر زمانه / گنج حکمت: خاکریز
۴۱۴	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۴۱۸	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۴۲۱	..... درس پنجم: دماندیه / روان‌خوانی: جاسوسی که آلاغ بود
۴۲۴	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۴۳۰	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۴۳۴	..... درس ششم: نی‌نامه / گنج حکمت: آفتابِ جمال حق
۴۳۸	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۴۴۵	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۴۵۰	..... درس هفتم: در حقیقت عشق / شعرخوانی: صبح ستاره باران
۴۵۵	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۴۶۱	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۴۶۶	..... درس هشتم: از پاریز تا پاریس / گنج حکمت: سه مرکب زندگی
۴۶۹	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۴۷۴	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۴۷۸	..... درس نهم: کویر / روان‌خوانی: بوی جوی مولیان
۴۸۲	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۴۸۸	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۴۹۳	..... درس دهم: فصل شکوفایی / گنج حکمت: تیرانا
۴۹۵	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۴۹۸	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۵۰۱	..... درس یازدهم: آن شب عزیز / شعرخوانی: شکوه چشمان تو
۵۰۴	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۵۰۷	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۵۰۹	..... درس دوازدهم: گذر سیاوش از آتش / گنج حکمت: به جوانمردی کوش
۵۱۳	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۵۱۸	..... پاسخ‌نامه تشریحی
۵۲۲	..... درس سیزدهم: خون هشتم / شعرخوانی: ای میهن!
۵۲۵	..... پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۵۲۸	..... پاسخ‌نامه تشریحی

۵۳۰	درس چهاردهم: سی مرغ و سیمرغ / گنج حکمت: کلان تر و اولی تر
۵۳۵	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۵۴۲	پاسخ‌نامه تشریحی
۵۴۷	درس شانزدهم: کباب غاز / روان خوانی: ارمیا
۵۵۰	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۵۵۴	پاسخ‌نامه تشریحی
۵۵۷	درس هفدهم: خنده تو / گنج حکمت: مسافر
۵۶۰	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۵۶۲	پاسخ‌نامه تشریحی
۵۶۴	درس هجدهم: عشق جاودانی / روان خوانی: آخرین درس
۵۶۶	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۵۶۸	پاسخ‌نامه تشریحی
۵۷۰	درس نیایش: لطف تو
۵۷۲	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۵۷۴	پاسخ‌نامه تشریحی

بخش دوم: تجمیعی / دهم

۵۷۹	ستایش: «به نام کردگار»
۵۸۰	درس یکم: چشمه / گنج حکمت: پیرایه خرد
۵۸۱	درس دوم: از آموختن ننگ مدار / روان خوانی: دیوار
۵۸۲	درس سوم: پاسداری از حقیقت / گنج حکمت: دیوار عدل
۵۸۳	درس پنجم: بیداد ظالمان / شعرخوانی: همای رحمت
۵۸۴	درس ششم: مهر و وفا / گنج حکمت: حُقه راز
۵۸۵	درس هفتم: جمال و کمال / شعرخوانی: بوی گل ریحان‌ها
۵۸۶	درس هشتم: سفر به بصره / گنج حکمت: شبی در کاروان
۵۸۷	درس نهم: کلاس نقاشی / روان خوانی: پیرمرد چشم ما بود
۵۸۸	درس دهم: دریادلان صف‌شکن / گنج حکمت: یک گام، فراتر
۵۸۹	درس یازدهم: خاک آزادگان / روان خوانی: شیرزنان ایران
۵۹۰	درس دوازدهم: رستم و اشکبوس / گنج حکمت: عامل و رعیت
۵۹۱	درس سیزدهم: گردآفرید / شعرخوانی: دلبران و مردان ایران زمین
۵۹۲	درس چهاردهم: طوطی و بقال / گنج حکمت: ای رفیق!
۵۹۳	درس شانزدهم: خسرو / روان خوانی: طَراران
۵۹۴	درس هفدهم: سپیده‌دم / گنج حکمت: مزار شاعر
۵۹۵	درس هجدهم: عظمت نگاه / روان خوانی: سه پرسش / نیایش: الهی

بخش دوم: تجمیعی / یازدهم

۵۹۷	درس ستایش: لطف خدا
۵۹۸	درس یکم: نیکی / گنج حکمت: همّت
۵۹۹	درس دوم: قاضی بُست / شعرخوانی: زاغ و کبک
۶۰۰	درس سوم: در امواج سند / گنج حکمت: چو سرو باش
۶۰۱	درس پنجم: آغازگری تنها / روان خوانی: تا غزل بعد
۶۰۲	درس ششم: پرورده عشق / گنج حکمت: مردان واقعی
۶۰۳	درس هفتم: باران محبت / شعرخوانی: آفتاب حُسن
۶۰۵	درس هشتم: در کوی عاشقان / گنج حکمت: چنان باش
۶۰۶	درس نهم: ذوق لطیف / روان خوانی: میثاق دوستی
۶۰۷	درس دهم: بانگ جَرَس / گنج حکمت: به یاد ۲۲ بهمن
۶۰۸	درس یازدهم: یاران عاشق / شعرخوانی: صبح بی تو
۶۰۹	درس دوازدهم: کاوه دادخواه / گنج حکمت: کاردانی
۶۱۰	درس چهاردهم: حمله حیدری / شعرخوانی: وطن

- ۶۱۱ ..... درس پانزدهم: کبوتر طوق دار / گنج حکمت: مهمان ناخوانده
- ۶۱۲ ..... درس شانزدهم: قصه عینکم / روان خوانی: دیدار
- ۶۱۳ ..... درس هفدهم: خاموشی دریا / گنج حکمت: تجسم عشق
- ۶۱۴ ..... درس هجدهم: خوانِ عدل / روان خوانی: آذرباد
- ۶۱۶ ..... درس هجدهم: خوانِ عدل / روان خوانی: آذرباد/ نیایش: الهی

بخش دوم: تجمیعی / دوازدهم

- ۶۱۸ ..... درس ستایش: ملکا، ذکر تو گویم
- ۶۱۹ ..... درس یکم: شکر نعمت / گنج حکمت: گمان
- ۶۲۱ ..... درس دوم: مست و هشیار / شعرخوانی: در مکتب حقایق
- ۶۲۳ ..... درس سوم: آزادی و دفتر زمانه / گنج حکمت: خاکریز
- ۶۲۴ ..... درس پنجم: دماوندیه / روان خوانی: جاسوسی که آلاغ بود
- ۶۲۶ ..... درس ششم: نی نامه / گنج حکمت: آفتابِ جمال حق
- ۶۲۸ ..... درس هفتم: در حقیقت عشق / شعرخوانی: صبح ستاره باران
- ۶۳۰ ..... درس هشتم: از پاریز تا پاریس / گنج حکمت: سه مرکب زندگی
- ۶۳۲ ..... درس نهم: کویر / روان خوانی: بوی جوی مولیان
- ۶۳۴ ..... درس دهم: فصل شکوفایی / گنج حکمت: تیرانا
- ۶۳۵ ..... درس یازدهم: آن شب عزیز / شعرخوانی: شکوه چشمان تو
- ۶۳۶ ..... درس دوازدهم: گذر سیاوش از آتش / گنج حکمت: به جوانمردی کوش
- ۶۳۸ ..... درس سیزدهم: خوان هشتم / شعرخوانی: ای میهن!
- ۶۳۹ ..... درس چهاردهم: سی مرغ و سیمرغ / گنج حکمت: کلان تر و اولی تر
- ۶۴۱ ..... درس شانزدهم: کباب غاز / روان خوانی: ارمیا
- ۶۴۲ ..... درس هفدهم: خنده تو / گنج حکمت: مسافر
- ۶۴۳ ..... درس هجدهم: عشق جاودانی / روان خوانی: آخرین درس
- ۶۴۴ ..... درس نیایش: لطف تو

بخش سوم: مفاهیم پرتکرار کنکور سراسری

- ۶۴۷ ..... ۱. قناعت و عزت نفس
- ۶۴۷ ..... ۲. تأکید بر سنجیده گویی و کم گویی
- ۶۴۷ ..... ۳. تسلیم و رضا
- ۶۴۸ ..... ۴. طلبِ عاشقِ دلسوخته
- ۶۴۸ ..... ۵. فناء فی الله
- ۶۴۸ ..... ۶. فداکاری
- ۶۴۹ ..... ۷. وصف ناپذیر بودن معشوق
- ۶۴۹ ..... ۸. پنهان نشدنِ رازِ عشق
- ۶۴۹ ..... ۹. خوداتکالی
- ۶۵۰ ..... ۱۰. تقابل عقل و عشق
- ۶۵۰ ..... ۱۱. گوشه نشینی و عزلت
- ۶۵۰ ..... ۱۲. ترک تعلقات و دلبستگی های مادی
- ۶۵۱ ..... ۱۳. ذلت و عزت در دست خداست
- ۶۵۱ ..... ۱۴. از کوزه همان برون تراود که در اوست
- ۶۵۱ ..... ۱۵. از ماست که بر ماست
- ۶۵۲ ..... ۱۶. بازگشت انسان به سوی اصل و مبدأ (= خدا)
- ۶۵۲ ..... ۱۷. تواضع و فروتنی
- ۶۵۲ ..... ۱۸. با هم بودنِ خوشی و ناخوشی (= سختی)
- ۶۵۳ ..... ۱۹. ناپایداری شادی ها و غم ها
- ۶۵۳ ..... ۲۰. وارونه بودن ارزش ها در دنیا
- ۶۵۳ ..... ۲۱. حساب رسی اعمال
- ۶۵۴ ..... ۲۲. تقدیرگرایی

۶۵۴	.....	۲۳. پرهیز و دوری از هم‌نشینی بد
۶۵۴	.....	۲۴. امید وصال، تحمل سختی‌ها را آسان می‌کند.
۶۵۵	.....	۲۵. وفاداری عاشق
۶۵۵	.....	۲۶. بی‌نیازی معشوق و نیاز عاشق
۶۵۵	.....	۲۷. ایثار و از خودگذشتگی
۶۵۶	.....	۲۸. تلاش برای کسب روزی (= رزق)
۶۵۶	.....	۲۹. تأکید بر مقام والای انسان
۶۵۶	.....	۳۰. پرهیز از تقلید نابه‌جا و کورکورانه
۶۵۷	.....	۳۱. علاج واقعه قبل از وقوع
۶۵۷	.....	۳۲. تأکید بر نحوه نگرش دقیق
۶۵۷	.....	۳۳. عدل و داد
۶۵۸	.....	۳۴. آینده‌نگری و دوراندیشی
۶۵۸	.....	۳۵. ناپایداری دنیای مادی
۶۵۸	.....	۳۶. ناپایداری عمر انسان
۶۵۹	.....	۳۷. وحدت وجود
۶۵۹	.....	۳۸. بی‌خبری عاشق و از خود بی‌خودی عاشقانه
۶۵۹	.....	۳۹. اغتنام فرصت
۶۵۹	.....	۴۰. روزگار همیشه به یک حال نیست.
۶۶۰	.....	۴۱. حرص و طمع به هنگام پیری
۶۶۰	.....	۴۲. نكوهش ریاکاری
۶۶۰	.....	۴۳. سیرت (= باطن) و صورت (= ظاهر)
۶۶۱	.....	۴۴. صبر و تحمل
۶۶۱	.....	۴۵. بی‌قراری عاشق
۶۶۱	.....	۴۶. مناعت طبع و بلند همتی
۶۶۲	.....	۴۷. ناتوانی از شناخت (= درک) جهان هستی
۶۶۲	.....	۴۸. نصیحت‌ناپذیری عاشق
۶۶۲	.....	۴۹. رهایی‌ناپذیری از عشق
۶۶۳	.....	۵۰. جاودانگی عشق
۶۶۳	.....	۵۱. عامل هر کاری، خداوند است.
۶۶۳	.....	۵۲. کمال‌بخشی عشق
۶۶۳	.....	۵۳. رنج کشیدن، مقدمه ارزشمندی است.
۶۶۵	.....	● پاسخ تشریحی پرسش‌های چهارگزینه‌ای مفاهیم پُر تکرار کنکور سراسری
۶۷۶	.....	● آزمونک ۱
۶۷۸	.....	● آزمونک ۲
۶۷۹	.....	● آزمونک ۳
۶۸۱	.....	● آزمونک ۴
۶۸۳	.....	● آزمونک ۵
۶۸۵	.....	● آزمونک ۶
۶۸۷	.....	● آزمونک ۷
۶۸۸	.....	● آزمونک ۸
۶۸۹	.....	● آزمونک ۹
۶۹۱	.....	● آزمونک ۱۰
۶۹۳	.....	● آزمونک ۱۱
۶۹۴	.....	● آزمونک ۱۲
۶۹۵	.....	● آزمونک ۱۳
۶۹۷	.....	● آزمونک ۱۴
۶۹۸	.....	● آزمونک ۱۵
۶۹۹	.....	● آزمونک ۱۶
۷۰۰	.....	● آزمونک ۱۷
۷۰۱	.....	● آزمونک ۱۸
۷۰۳	.....	● آزمونک ۱۹

«درست خواندن شعر»

برای این که بتوانیم پرسش‌های قرابت معنایی را پاسخ بدهیم، باید درست خواندن اشعار و درک معنی آن‌ها را بدانیم. راه‌هایی وجود دارد که به ما کمک می‌کند تا شعر را درست درک بکنیم. یکی از آن راه‌ها خواندن اشعار از دیوان‌های شاعرانی چون سعدی، حافظ، مولوی، صائب تبریزی و ... است.

در این جا چند نکته را برای درست خواندن شعر یادآور می‌شویم به این امید که در درک بهتر مفاهیم شعر به کارتان بیاید:

۱. پیوستگی معنایی دو مصراع يك بيت

الف) گاهی با بی‌توجهی رو به‌رو می‌شویم که قسمتی از مصراع اول در مصراع دوم آمده؛ اگر در خواندن شعر، متوجه این موضوع نشویم، در معنی کردن شعر، دچار مشکل خواهیم شد؛ مانند:

«گفتم بینم‌ش مگرم دردِ اشتیاق ساکن شود، بدیدم و مشتاق تر شدم»

در این بیت، سعدی، «ساکن شود» را که از نظر معنی مربوط به مصراع اول است، به خاطر رعایت وزن شعر، در مصراع دوم آورده است. از نظر معنی، مصراع اول، چنین است ← گفتم بینم‌ش مگرم دردِ اشتیاق ساکن شود.

مصراع دوم، چنین است ← بدیدم و مشتاق تر شدم.

ب) در بی‌توجهی که «اسلوب معادله» دارد، معنی و محتوای مصراع دوم، معادل مفهوم مصراع اول است؛ یعنی برای پیدا کردن مفهوم، بهتر است به مصراع اول توجه بشود چون که مصراع دوم، اغلب یک مثل است تا مفهوم مصراع اول، راحت‌تر دریافت بشود؛ مانند:

«اظهار عجز، پیش ستمگر ز ابلهی است اشک کباب، موجب طغیان آتش است»

مفهوم بیت ← ناتوانی در برابر ستمگران، بیانگر نادانی است.

در مصراع اول، این مفهوم کاملاً آشکار است؛ اما مصراع دوم، یک مثلی است که معادل مفهوم مصراع اول است.

در مصراع دوم، منظور از «آتش» همان «ستمگر» است.

معنی بیت ← بیان ناتوانی در برابر ستمگران از نادانی است، همان طوری که قطره‌هایی (= اشک) کباب، سبب شعله‌ور شدن (= حمله‌ور شدن) آتش است.

نکته: در اسلوب معادله، مفهوم مصراع اول و دوم، یکی است.

۲. حرکت‌گذاری واژه‌ها

الف) در کنکور سراسری، اغلب، واژه‌ها حرکت‌گذاری نمی‌شوند.

به بیت زیر توجه کنید:

«اگر مستم اگر هشیار اگر خوابم اگر بیدار به سوی تو بود روی سجودم، میهن ای میهن!»

در مصراع دوم، فعل «بود» به صورت «بُود» تلفظ می‌شود.

فعل «بُود» به معنی «می‌باشد»، سوم شخص مضارع اخباری است؛ اما فعل «بود»، سوم شخص ماضی ساده است.

مثال دیگر:

«ای مهر تو در دل‌ها، وی مهر تو بر لب‌ها وی شور تو در سرها، وی سر تو در جان‌ها»

در خواندن این بیت باید به هم‌نشینی واژه‌ها دقت بکنیم. در این بیت، «دل» با «مهر» به معنی «عشق و محبت»؛ «لب» با «مهر»؛ «شور» با «سر» و «جان» با «سر» به معنی «راز» می‌آید؛ بنابراین تلفظ درست بیت، چنین است:

«ای مهر تو در دل‌ها، وی مهر تو بر لب‌ها وی شور تو در سرها، وی سر تو در جان‌ها»

ب) یکی از مشکلات دانش‌آموزان در خواندن شعر، به کار بردن به موقع کسره (-)، بین دو کلمه است. به بیت زیر نگاه کنید:

«گفت آن دوست کزو گشت سر دار بلند جرمش این بود که اسرار هویدا می‌کرد»

با توجه به قواعد دستوری در این بیت، باید «دار بلند» با درنگ (= مکث) خوانده می‌شود. ← «دار بلند»

پس خواندن «سر دار بلند» اشتباه است چون که «گشت» فعل اسنادی است و نیاز به «نهاد» و «مسند» دارد:

چگونه گشت؟ ← بلند ← مسند

چه چیزی بلند گشت؟ ← سر دار ← نهاد

همان طوری که می‌بینید «بلند» مسند است نه صفت. اگر کاربرد صفتی داشت باید بعد از کسره (-) می‌آمد.

مثال دیگر:

«در قفس طلبید هر کجا گرفتاری ست من از کمند تو تا زنده‌ام نخواهم رست»

اگر در مصراع اول، «در» حرف اضافه و «قفس» متمم باشد، نظم قواعد دستوری به هم می‌خورد. قواعد دستوری به درک مفاهیم شعر کمک بسیاری می‌کند.

در مصراع اول، فعل «طلبید»، مفعول‌پذیر است و با «چه چیزی را؟» یا «چه کسی را؟» معنی می‌دهد:

طلبید ← چه چیزی را طلبید؟ ← در قفس ← مفعول

بنابراین، تلفظ «در قفس» درست است نه «در، قفس».

۲. «ی» مُخَفَّفِ «هستی»

گاهی «ی» به معنی «هستی» است و فعل اسنادی به حساب می آید و نباید آن را با «ی» نکره (= ناشناختگی)، مصدری و نسبی اشتباه کرد؛ مانند:

«آتشی، بویی ز دلجویی نمی آید ز تو چشمه ام کاری به جز زاری نمی آید ز من»
در این بیت، «آتشی» به معنی «آتش، هستی» است؛ یعنی «ی» در «آتشی»، فعل اسنادی است.
مثال های دیگر:

«همچو نی می نالم از سودای دل آتشی در سینه دارم جای دل»
در این بیت، «ی» در «آتشی»، نکره است و نباید با «ی» اسنادی، اشتباه شود.
«بناخت ز خشم بر فلک، مشیت تو ای دماوند»
در این بیت، «ی» در «تویی» به معنی «هستی»، فعل اسنادی است.

۴. مرتب کردن اجزای جمله

الف) گاهی در یک جمله از «و» عطف یا هم پایه ساز استفاده می شود؛ بنابراین در بعضی از ابیات، اجزای جمله که با «و» عطف از هم فاصله می گیرند؛ مانند:

«شیوه حور و پری گرچه لطیف است ولی خوبی آن است و لطافت که فلانی دارد»
در مصراع دوم، بین «خوبی» و «لطافت» فاصله افتاده است. مرتب شده مصراع دوم به شکل زیر است:

ب) «را» فک اضافه، بین مضاف و مضاف الیه می آید و مضاف الیه را بر مضاف، مقدم می کند. «را» فک اضافه، ترتیب اجزای جمله را به هم می ریزد و به هنگام خواندن شعر باید از این موضوع، آگاه باشیم؛ یعنی اول، اجزای جمله را مرتب می کنیم و بعد به درست خواندن و درک معنی شعر می پردازیم؛ مانند:

«شعر حافظ در زمان آدم اندر باغ خلد دفتر نسیرین و گل را زینت اوراق بود»
در این بیت، «را» فک اضافه است و مضاف الیه (= دفتر) را بر هسته (= زینت)، مقدم کرده است.
مرتب شده مصراع دوم ← زینت اوراق دفتر نسیرین و گل بود.
مثال دیگر:

«بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو دراندازیم»
در مصراع دوم، «را» فک اضافه است و مضاف الیه (= فلک) بر مضاف (= سقف)، مقدم شده است.
مرتب شده مصراع دوم ← سقف فلک را بشکافیم و طرحی نو دراندازیم.

۵. جهش ضمیر (= جابه جایی ضمیر شخصی پیوسته)

گاهی ضمیرهای پیوسته (م، ت، ش، مان، تان، شان) در اشعار فارسی، جابه جا می شوند؛ یعنی شاعر گاهی برای رعایت وزن و آهنگ، «ضمیر پیوسته» را از جای اصلی اش به آخر واژه دیگری، متصل می کند. از راه معنی کردن بیت، متوجه این جابه جایی ضمیر پیوسته می شویم؛ مانند:

«همت بدرقه راه کن ای طایر قدس که درازست، ره مقصد و من نوسفرم»
جایگاه اصلی ضمیر پیوسته «م» در واژه «همت» در انتهای واژه «راه» است؛ یعنی: همت [را] بدرقه راهم (= راه من) کن ای طایر قدس
مثال دیگر:

«تولای مردان در این پاک بوم برانگیختم خاطر من از شام و روم»
جایگاه اصلی ضمیر پیوسته «م» در فعل «برانگیختم» در انتهای واژه «خاطر» است؛ یعنی: برانگیخت خاطر من [را] از شام و روم

۶. کاربرد «نه»

گاهی شاعران یا نویسندگان برای تأکید کردن، «نه» منفی ساز فعل را جدا می کنند و آن را در اول جمله قرار می دهند و فعل را مثبت می آورند. در این صورت به هنگام معنی کردن بیت یا عبارت باید فعل را منفی، معنی بکنیم؛ مانند:

«که (= چه کسی) شنیدی که در این بزم، دمی خوش بنشست که نه در آخر صحبت به ندامت برخاست»
ترتیب اجزای مصراع دوم ← که در آخر صحبت به ندامت برخاست
مثال دیگر:

نه آیا باید شکر کنی که باز تو راکی (= سواری) و او مرکوب (= سواری دهنده مانند اسب)؟
به این شکر مرتب می شود. ← آیا نباید شکر کنی که باز تو راکی و او مرکوب؟

۷. کاربرد دو حرف اضافه برای یک متمم

گاهی در شعر یا نثر برای یک متمم، دو حرف اضافه می آورده اند. در معنی کردن جمله، بیشتر از حرف اضافه دوم استفاده می شود؛ مانند:

«به دریا در گهر جفت نهنگ است چو نوش اندر جهان جفت شرننگ است» (شرنگ: زهر)
برای «دریا» که متمم است، دو حرف اضافه «به» و «در» آمده است که در معنی، حرف اضافه دوم، کاربرد دارد. ← در دریا گهر جفت نهنگ است.

مثال دیگر:

«به جمشید بر تیره گسون گشت روز همی کاست زو فسر گیتی فروز»
برای «جمشید» که متمم است، دو حرف اضافه «به» و «بر» آمده است و در معنی چنین می‌شود. ← بر جمشید تیره گون گشت روز

«راه رسیدن به مفهوم کلی ابیات و جملات»

برای این که به مفهوم برسیم، باید شعر یا جمله را درست بخوانیم؛ ارکان جمله را مرتب بکنیم؛ واژه‌ها را به دقت معنی بکنیم و با خلاصه کردن معنی واژه‌ها به مفهوم نهایی برسیم؛ مانند:

«ز حال ما دلت آگه شود مگر وقتی که لاله بر دمَد از خاک کُشتگانِ غمت»
مرتب شده ارکان جمله‌های بیت ← مگر وقتی، دلت از حال ما آگه شود که لاله از خاک کُشتگانِ غمت بردمَد.
معنی بیت ← زمانی از حال درون عاشقانِ خودت، آگاه می‌شوی که مرده باشند و لاله از خاک قبرشان روییده باشد.
مفهوم ← بی‌خبر بودنِ معشوق از حالِ عاشقان

نکته مهم:

گفتیم که برای رسیدن به مفهوم باید واژه‌ها را معنی کنیم تا به مفهوم برسیم. در این جا با بررسی یک بیت، از معنی به مفهوم خواهیم رسید.

الف) نگاه ما به بیت یا عبارت به هنگام معنی کردن:

«گه نعره زدی بلبل گه جامه دریدی گل با یاد تو افتادم از یاد برفت آن‌ها»
گاهی آواز می‌خواند بلبل گاهی شکوفامی شد گل به یاد تو افتادم فراموش کردم آن‌ها [را]
معنی: گاهی بلبل، آواز می‌خواند و گاهی گل سرخ، شکوفا می‌شد. وقتی به یاد تو افتادم، آن‌ها (= زیبایی‌های طبیعت) را فراموش کردم.
بنابراین در معنی کردن بیت، تک تک واژه‌ها را معنی می‌کنیم و آن‌ها را به هم پیوند می‌دهیم.

ب) نگاه ما به بیت یا عبارت به هنگام رسیدن به مفهوم:

«گه نعره زدی بلبل گه جامه دریدی گل با یاد تو افتادم از یاد برفت آن‌ها»

مفهوم کلی

فراموش کردن زیبایی‌های طبیعت با وجود زیبایی معشوق

همان طور که می‌بینید بعد از معنی کردن بیت و خلاصه کردن معنی به مفهوم کلی می‌رسیم.

«نحوه طراحی تست‌های قرابت معنایی در کنکور سراسری»

۱- یک بیت در صورت سؤال می‌آید و چهار گزینه هم داده می‌شود که یک گزینه با صورت سؤال، تناسب معنایی دارد؛ مانند:

(سراسری انسانی - ۹۷)

مفهوم بیت زیر از کدام بیت، دریافت می‌شود؟

- «اُشتر به شعر عرب در حالت است و طرب
۱) تا جلوه کرد لیلی محمل نشین من
۲) نه مطرب که آواز پای ستور
۳) بانگِ خدی بشنو و صوتِ درای (= زنگ)
۴) زند به نغمه داوود، طعنه، صوت و صدایش
- گر ذوق نیست تو را کز طبع جانوری
همچون شتر به دست ندیدم زمام خویش (زمام: افسار)
سَماع است اگر عشق داری و شور (ستور: چارپا)
شو چو شتر، گرم رو و تیزپای (خدی: سرودی که برای شتر می‌خوانند).
زمانه بر گلی هر خری که بسته درایی

پاسخ: گزینه ۳:

مفهوم کلی صورت سؤال و گزینه ۳ ← شعر و موسیقی (= خدی)، شتر را به هیجان درمی‌آورد.

انسانی که موسیقی را درک نکند از حیوان هم کمتر است.

بررسی مفاهیم دیگر گزینه‌ها:

گزینه ۱ ← تا لیلی خودنمایی کرد مانند شتر اختیار از دست دادم.

گزینه ۲ ← اگر عشق و شور داشته باشی، صدای پای چهارپایان برای تو مانند آواز و رقص است.

گزینه ۴ ← صدای زنگوله هر خری از صدای داوود، بهتر است.

۲- «تقابل مفهومی» ← اول باید مفهوم بیت سؤال را به دست آوریم بعد به دنبال «تضاد مفهومی» در گزینه‌ها بگردیم؛ مانند:

(سراسری انسانی - ۹۹)

کدام بیت با بیت زیر «تقابل» مفهومی دارد؟

- «شرط عقل است جُستن از درها»
روزی آماده می‌خواهی برو غمخوار شو
نیست رزقی جز سرانگشتِ پشیمانی مرا
کم نگرده روزی‌اش، هرگز ز خوان آفتاب
از برای رزق، کوشیدن نمی‌آید ز من
- «رزق هر چند بی‌گمان برسد»
۱) قانع از رزق پریشان با دل صد پاره شو
۲) گرچه از آتش زبانی شمع این نه محفلم
۳) دخل و خرج خویش را چون مه برابر هر که کرد
۴) دست بیعت با توکل داده‌ام روز ازل

پاسخ: گزینه ۴؛

مفهوم بیت صورت سؤال ← تلاش برای به دست آوردن روزی در گزینه «۴» مفهومی متضاد با مفهوم صورت سؤال دیده می شود. مفهوم گزینه ۴ ← عهد بستم که برای روزی، تلاش نکنم.

۳- گاهی طراح، یک بیت یا عبارتی را در صورت سؤال می آورد و چهار گزینه می دهد که سه بیت با صورت سؤال قرابت معنایی دارد؛ مانند:

(سراسری تجربی - ۹۸)

مفهوم بیت زیر از همه ابیات دریافت می شود؛ به جز:

- «گر در طلبت، رنجی ما را برسد شاید
چون عشقی حرم باشد سهل است بیابانها»
۱ چنان به عدل تو مشتاق بود دولت و ملک
که تشنگان به فرات و پیادگان به حرم
۲ گر بود شوق حرم، بعد منازل، سهل است
هجر در راه حقیقت نکند منع وصال
۳ به بوی آن که شبی در حرم بیاسایند
هزار بادیه، سهل است اگر ببینایند
۴ ای بادیه هجران تا عشق حرم باشد
عشاق نیندیشند از خار مُغیلانت

پاسخ: گزینه ۱؛

مفهوم صورت پرسش و گزینه های ۲، ۳ و ۴ ← عاشق از سختی های راه وصال، هراسی ندارد.

مفهوم گزینه ۱ ← دولت و ملک، مشتاق عدل تو بود، همان طوری که تشنگان به فرات و پیادگان به حرم مشتاق اند.

۴- در الگوی چهارم طراح قرابت معنایی، ما با پرسشی روبه رو می شویم که در نگاه اول اطلاعات چندانی درباره آن نداریم؛ یعنی طراح چهار بیت می دهد و از شما می خواهد، کدام گزینه با بقیه متفاوت است؛ مانند:

(سراسری تجربی - ۹۸)

مفهوم کدام بیت با ابیات دیگر متفاوت است؟

- ۱ عشق در معشوق، فانی گشتن است
مُردن او را زندگانی گشتن است
۲ حال دل سوخته عشق، کسی می داند
که به دل، داغ تو را در عوض مرهم زد
۳ حال ما رهروان آبله پا می داند
که نفس سوخته در ریگ روان افتاده است
۴ غم دل با تو نگویم که تو در راحت نفس
نشاسی که جگر سوختگان در آلمند

پاسخ: گزینه ۱؛

مفهوم گزینه ۱ ← عاشق واقعی در معشوق، محو و نابود می شود و زندگی جاوید می یابد.

مفهوم مشترک گزینه های ۲، ۳ و ۴ ← عاشق واقعی، حقیقت عشق را درک می کند.

۵- گاهی با پرسشی روبه رو می شویم که طراح چند مفهوم را در صورت سؤال می دهد و چند بیت را می آورد و از شما می خواهد مفهوم بیت ها در کدام گزینه درست آمده است؛ مانند:

(سراسری ریاضی - ۹۸)

مفاهیم «غبطه خوردن بر عاشق، پذیرفتن سختی عشق، فراغت به واسطه عشق، توکل» از کدام ابیات دریافت می شود؟

- الف) این که از لغزش مستانه نمی اندیشد
ب) سمندر، سالم از آتش برآید
ج) ای که با زلف و رُخ یار گذاری شب و روز
د) بند همه غم های جهان بر دل من بود
۱ د - ج - الف - ب
۲ د - ب - ج - الف
۳ ج - ب - د - الف
۴ ج - د - الف - ب

پاسخ: گزینه ۳؛

بررسی مفاهیم:

بیت «ج» ← غبطه خوردن بر عاشق

بیت «ب» ← پذیرفتن سختی راه عشق

بیت «د» ← به فراغت داشتن به خاطر عشق

بیت «الف» ← توکل

نکته: «سمندر» در ادبیات عرفانی، نمادی از عاشقی است که سختی های راه عشق را به سادگی پشت سر می نهد:

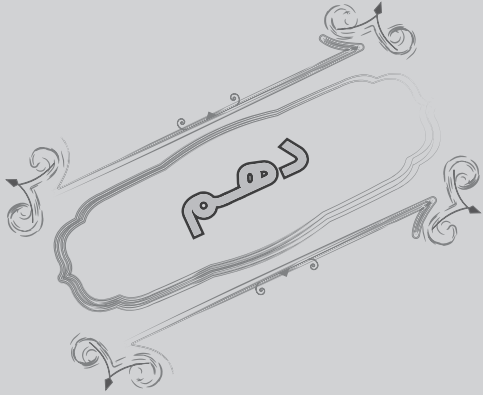
«من، مرغ به یک شعله، کبابم بگذار
کاین آتش را «سمندری» می باید»

معنی لغوی «سمندر» ← جانوری که حدوداً ۲۵ سانتی متر قد دارد و دوزیست است. در داستان های خیالی آمده که در آتش نمی سوزد.

نکته: البته شیوه های دیگری هم برای طرح پرسش های چهارگزینه ای قرابت معنایی وجود دارد که در این جا از آوردن آن ها صرف نظر می شود. شما در بخش های مختلف این کتاب با الگوی تمام پرسش های قرابت معنایی که در کنکور سراسری طراحی می شود، به طور کامل آشنا خواهید شد.

مختص اول

تفصیل

☪ به نامِ کردگارِ هفت افلاک که پیدا کرد آدم از کفی خاک

☪ **معنی:** به نامِ خداوند هفت آسمان [شعرم را آغاز می‌کنم] که انسان را از مُشتی خاک آفرید.

☪ **مفهوم** ← آفرینش انسان (= خَلقت انسان از خاک)

بایت های زیر قرابت معنایی دارد:

به دستِ خود از راهِ حکمت، سرشت ز وی هر لحظه، صد پاسخ شنوده (صُنْع: آفرینش)	گِل پیکرت را چهل بامداد ز صُنْعش، آدم از گِل، رُخ نموده
آن که جان بخشید و ایمان، خاک را	آفرین جان آفرینِ پاک را

بامصرع دوم بیت زیر هم قرابت معنایی دارد:

تویی خَلَقِ هر دانا و نادان	تویی رَزَاقِ هر پیدا و پنهان
-----------------------------	------------------------------

☪ الهی، فضلِ خود را یارِ ما کن ز رحمت، یک نظر در کارِ ما کن

☪ **معنی:** پروردگارا، لطف و رحمتِ خود را شاملِ حال ما کن و با مهربانی و لطفِ خود به ما توجه کن.

☪ **مفهوم** ← طلبِ رحمت و توجه (= لطف) از درگاهِ خداوند

بایت های زیر قرابت معنایی دارد:

اینک، آن افتاده زارم، خداوندا، ببخش (افتاده: از پا درآمده، ناتوان)	گفته‌ای بر زاری افتادگان، بخشش کنم
نویی ده، به لطفت، بی‌نوا را (نوا: مال، ثروت)	نصیبی ده ز گنجِ خود، گدا را
پاشنده عطایِ و پوشنده خطا (از آنک: مخفّف از آنکه، زیرا که)	بر فضلِ توست تکیه امیدِ او، از آنک
چو گنجشگان، مران ما را از این بوم	مکن ما را از این درگاه، محروم

☪ تویی رَزَاقِ هر پیدا و پنهان تویی خَلَقِ هر دانا و نادان

☪ **معنی:** [خداوندا]، تو روزی دهنده همه پدیده‌های آشکار و پنهان (= همه) هستی. تو آفریننده همه انسان‌ها و موجودات بی‌بهره از شعور، هستی.

☪ **مفهوم مصرع اول** ← روزی رسان بودنِ خداوند (= رَزَاق بودن)

☪ **مفهوم مصرع دوم** ← آفریننده بودنِ خداوند

مفهوم مصرع دوم در بیت «۱» تکرار شده است.

☪ **مفهوم مصرع اول** (= روزی رسائی) بایت های زیر قرابت معنایی دارد:

رَزَاقِ بنده‌پرور و خَلَقِ رهنما (دادار: خداوند)	دادارِ غیب دان و نگهبانِ آسمان
روزی ده جمله مرغ و ماهی (قَسَم: قسمت کننده)	قَسَمِ سپیدی و سیاهی
و گرسند بی‌دست و پابند زور	مُهَيَّا کینِ روزیِ مار و مور
که جرم بیند و نان، برقرار می‌دارد (مُسَلِّم: بی‌گمان، قطعی، بی‌شک / حَلْم: صبر)	خدایِ راست، مُسَلِّم، بزرگواری و حِلْم

☪ زهی گویا ز تو، کام و زبانم تویی هم آشکارا، هم پنهانم

☪ **معنی:** آفرین بر تو که دهان و زبان من به خاطر تو گویاست. تو هم آشکار و هم پنهان من (= ظاهر و باطن من) هستی.

☪ **مفهوم مصرع اول** ← توانایی سخن گفتنِ ما از آنِ خداوند است.

☪ **مفهوم مصرع دوم** ← خداوند بر همه چیز آگاه است. (= حضور دائمی خداوند در من)

☪ **مصرع اول** بایت های زیر قرابت معنایی دارد:

زبان را در فصاحت، کام بخشید (فصاحت: سخنوری)	به نام آن که ما را نام بخشید
که باشند صندوقِ دل را کلید	به حکمت، زبان داد و گوش آفرید

مصراع دوم بابت های زیر قرابت معنایی دارد:

به هر سو، مه و خورشید و ثریاست، خدایا (ثریا: ستاره پروین)	ز عکس رُخ آن یار، در این گُلشن و گلزار
غیر از تو، عیان که (= چه کسی) و نهنان کیست	پنهان به جهان، تو و عیان، تو
گهی، پنهان شوی در سوی ذات	گهی، پیدا شوی اندر صفات

چو در وقت بهار آیی پدیدار حقیقت، پرده برداری ز رخسار

معنی: وقتی فصل بهار از راه می رسد، پدیده های طبیعت، در حقیقت، وجود و عظمت و قدرت تو را بر همه آشکار می سازد.

منموم ← تجلی (= آشکار شدن) نشانه های خداوند در پدیده های زیبای طبیعت و آفرینش، به هنگام فصل بهار

بابت های زیر قرابت معنایی دارد:

عجایب نقش ها سازی سوی خاک	فروغ رویت اندازی سوی خاک
از آنش، رنگ های بی شمار است	گل از شوق تو، خندان در بهار است
از وی شده موجود، وجود همه اشیا	تا پرتو حُسن رُخ تو کرد تجلی
فشانی بر سر او، ز ابر، گوهر (زر: طلا)	نهی بر فرقِ نرگس، تاجی از زر

هر آن وصفی که گویم، بیش از آنی یقین دانم که بی شک، جان جانی

معنی: [خداوند!]، من نمی توانم عظمت و بزرگی تو را وصف کنم، زیرا تو بزرگی و در ادراک من نمی گنجی. یقیناً تو اصل زندگی هستی.

منموم ← عجز و ناتوانی انسان ها از وصف خداوند (= خداوند، فراتر از توصیف هاست).

بابت های زیر قرابت معنایی دارد:

نه در ذیلِ وصفش رسد دست فهم (وهم: خیال/ ذیل: دنباله)	نه بر اوج ذاتش پَرَد مرغ و هم
ز شرم خویش، نادان مانده اینجا	ز نورت، عقل، حیران مانده اینجا
هم چنان، هیچ نگفتم که صد چندین است	هر چه گفتیم در اوصاف کمالیت او
که عاجز او فتاد اندر کف خاک	کجا وصف تو دانا کرد ادراک؟

نمی دانم، نمی دانم، الهی تو دانی و تو دانی، آنچه خواهی

معنی: [پروردگارا]، من از خواست و اراده تو آگاهی ندارم، تو آگاه هستی و آنچه را که بخواهی، می توانی انجام بدهی.

منموم ← اقرار به نادانی و ناتوانی انسان در برابر علم و دانایی خداوند

بابت های زیر قرابت معنایی دارد:

نه فکرت به غور صفاتش رسد (کنه: عمق / غور: عمق)	نه ادراک، در کنه ذاتش رسد
هیچ بینایی، جمال او ندید	هیچ دانایی، کمال او ندید
نیست مانند او به علم اندر	این چنین علم ها که را باشد
همه نادان، تویی بر جمله، دانا (جمله: همه)	تو در پرده، برون پرده غوغا

۱. کدام بیت از بیت‌های زیر با هم تناسب معنایی دارند؟

- (الف) تویی رزاق هر پیدا و پنهان
(ب) زهی گویا ز تو، کام و زبانم
(ج) چو در وقتِ بهار آبی پدیدار
(د) فروغِ رویت اندازی سوی خاک
(ر) گل از شوق تو خندان در بهار است
الف - ج (۱)   ب - د (۲)

- تویی خلاق هر دانا و نادان
تویی هم آشکارا، هم نهانم
حقیقت، پرده برداری ز رخسار
عجایب نقش‌ها سازی سوی خاک
از آتش رنگ‌های بی‌شمار است
ج - د (۳)   الف - ر (۴)

۲. همهٔ ابیات با هم قرابت مفهومی دارند به جز

- (۱) به نام کردگار هفت افلاک
(۲) آفرین جان‌آفرین پاک را
(۳) ز صنّعش آدم از گِل، رُخ نموده
(۴) جسم خاک از عشق بر افلاک شد

که پیدا کرد آدم از کفی خاک
آن‌که جان بخشید و ایمان خاک را
ز وی هر لحظه صد پاسخ شنوده
کوه در رقص آمد و جلاک شد

۳. کدام بیت با بیت زیر، تناسب مفهومی دارد؟

- «الهی فضل خود را یار ما کن
بر سیه کاری ما هر سر مویی است گواه
این‌که در جامهٔ زهدیم نه از دینداری است
نیست یک نقطهٔ بی‌کار، در این صفحهٔ خاک
سبز کن بارِ دگر، مزرعِ بی‌حاصل ما

ز رحمت، یک نظر در کار ما کن
گرچه خاموش ز اقرار گناه آمده‌ایم
که پی‌راهزنی بر سر راه آمده‌ایم
ما در این غمکده، یارب به چه کار آمده‌ایم
گرچه مستوجب آتش چو گیاه آمده‌ایم

۴. در کدام گزینه، دو بیت، مفهوم مشترکی با هم ندارند؟

- (۱) به نام کردگار هفت افلاک
کان بود کلّ و او بُود آفتاب
(۲) زهی گویا ز تو، کام و زبانم
زبان‌ی ده که اسرار تو گوید
(۳) گل از شوق تو خندان در بهار است
رسید فصلِ بهار و جهان، گلستان شد
(۴) هر آن وصفی که گویم، بیش از آنی
ای چشم عقل خیره در اوصاف روی تو

که پیدا کرد آدم از کفی خاک
بس بُود خاکِ آدم و او بُود کیمیا
تویی هم آشکارا، هم نهانم
روانی ده که دیدار تو جوید
از آتش، رنگ‌های بی‌شمار است
گریست ابر بهاری و باغ خندان شد
یقین دانم که بی‌شک، جانِ جانی
چون مرغ شب که هیچ نیند به روشنی

۵. کدام بیت با بقیهٔ بیت‌ها ارتباط معنایی ندارد؟

- (۱) تویی رزاق هر پیدا و پنهان
(۲) چنان پهن، خوان کرم گسترده
(۳) از در بخشندگی و بنده‌نوازی
(۴) جلوهٔ حق گرچه باشد یک نفس

تویی خلاق هر دانا و نادان
که سیمرغ در قاف، قسمت خورده
مرغ هوا را نصیب و ماهی دریا
قسمتِ مردان آزاد است و بس

۶. کدام بیت به مفهوم بیت زیر، نزدیک‌تر است؟

- «تویی رزاق هر پیدا و پنهان
(۱) در عالم عالم آفریندن
(۲) ای واهبِ عقل و باعشِ جان
(۳) ایزد فریادرس، داورِ دادآفرین
(۴) رزق آید پیش هر که، صبر جُست

تو خلاق هر دانا و نادان
به زمین نتوان رقص کشیدن
با حکم تو هست و نیست یکسان (واهب: بخشنده)
رازِ روزی‌رسان، خالقی پروردگار
رنجِ کوشش‌ها ز بی‌صبری توست

۷. همهٔ بیت‌ها به جز ----- با بیت زیر قرابت معنایی دارد.

- «چو در وقتِ بهار آبی پدیدار
(۱) اندر دل هر ذره، خورشید جهان‌تابی است
(۲) جمالِ یار می‌خواهی به ذراتِ جهان بنگر
(۳) ای دفترِ حُسن تو را، فهرست، خط و خال‌ها
(۴) با جمالت به تماشای چمن، حاجت نیست

حقیقت پرده برداری ز رخسار
من، تابش این خورشید از روی تو می‌بینم
که هر ذره است مرآت‌ی که از دیوار می‌تابد (مرآت: آینه)
تفضیل‌ها، پنهان شده در پردهٔ اجمال‌ها (اجمال: خلاصه‌ها)
که گل روی تو، صد لاله سِتان می‌ارزد

۸. کدام گزینه با بیت «فروغ رویت اندازی سوی خاک / عجایب نقش‌ها سازی سوی خاک» قرابت معنایی ندارد؟

- ۱ آفرینش همه تیبیه خداوند دل است
- ۲ یار، بی‌پرده از در و دیوار
- ۳ این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
- ۴ کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند
- ۱ دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
- ۲ در تجلی است یا اولی الابصار (اولی الابصار: دانایان)
- ۳ هر که فکرت نکند، نقش بُود بر دیوار
- ۴ نه همه مُستمعی فهم کند این اسرار

۹. معادل کنایی «خندان بودن گل» که در بیت زیر به کار رفته است، از کدام گزینه دریافت می‌شود؟

- ۱ «گل از شوقِ تو خندان در بهار است»
- ۲ بهاران که شاباش ریزد سپهر
- ۳ نگارش دهد گلبن جویبار
- ۴ رود شاخ گل در بر نیلوفر
- ۱ از آنش رنگ‌های بی‌شمار است
- ۲ به دامان گلشن، ز رگبارها (شاباش: استعاره از قطره‌های باران)
- ۳ در آیینۀ آب، رخساره‌ها
- ۴ برقصد به صد ناز گلنارها (نیلوفر: نیلوفر)
- ۱ هزار آورد نغز گفتارها (نغز: خوش، زیبا)

۱۰. همه ابیات با بیت زیر قرابت مفهومی ندارد به جز

- ۱ «چو در وقت بهار آیی پدیدار
- ۲ قماشِ چهره یار از بهار معلوم است
- ۳ باد بهار، مرهم دل‌های خسته است
- ۴ ابر چون پنبه افشوده شد از گریه و ما
- ۱ حقیقت پرده برداری ز رخسار
- ۲ که روی کار، هم از پشت کار معلوم است (قماش: پارچه)
- ۳ گل، مومیایی پر و بال شکسته است
- ۴ مژه‌ای پاک نکردیم در این فصل بهار
- ۱ هر که را کامی از آن غنچه خندان باید

۱۱. همه ابیات با بیت زیر قرابت معنایی دارند به جز

- ۱ «هر آن وصفی که گویم، بیش از آنی
- ۲ ز نام و نشان و گمان، برتر است
- ۳ به بینندگان، آفریننده را
- ۴ نه اندیشه یابد بدو نیز راه
- ۱ خرد را و جان را همی سنجد اوی
- ۲ یقین دانم که بی‌شک، جان جانی
- ۳ نگارنده برشده گوهر است
- ۴ نینسی، مرنجان دو بیننده را
- ۱ که او برتر از نام و از جایگاه
- ۲ در اندیشه سخته (=سنجیده) کی گنجد اوی؟

۱۲. کدام بیت با دیگر ابیات، مفهومی مقابل (=متضاد) دارد؟

- ۱ اسرار عشق، آخر افتاد بر زبان‌ها
- ۲ ز نارسایی طومار عمر می‌ترسم
- ۳ در وصفِ تارِ مویت، یک مو، بیان نکردم
- ۴ صفاتِ ذاتِ ورا شرح، کی توانم داد؟
- ۱ از بس که وصفِ او را گفتم به هر زبانی
- ۲ که وصفِ جعدِ رسای تو مختصر ماند (جغد: موی پیچیده)
- ۳ با آن که در تکلم، هر موی من، زبان شد
- ۴ اگر که وصف کنم صد هزار چندینش

۱۳. کدام بیت با بقیه، تناسب معنایی ندارد؟

- ۱ سعديا چندان که خواهی گفت وصفِ روی یار
- ۲ از وصفِ تو عاجز شده هر پاک ضمیری
- ۳ مهر تو است جان من، ذکر تو و زبان من
- ۴ چون سخن در وصفِ این حالت رسید
- ۱ حُسنِ گل، بیش از قیاس بلبل بسیار گوست
- ۲ وَر نعت (=ستایش) تو خیره شده هر چیره زبانی
- ۳ وصفِ تو و بیان من، دست من است و دامن من
- ۴ هم قلم بشکست و هم کاغذ درید

۱۴. کدام بیت با بقیه بیت‌ها، تناسب مفهومی ندارد؟

- ۱ نه در ایوان قُربش وهم را بار
- ۲ خداوندی که ذاتش بی‌زوالست
- ۳ نه بر اوج ذاتش پَرَد مرغ و هم
- ۴ اکثر اوصاف چه گویم که هست
- ۱ نه با چون و چرایش، عقل را کار
- ۲ خرد در وصفِ ذاتش، گنگ و لالست
- ۳ نه در ذیل و صفش رسد دست فهم
- ۴ روی تو را وصفِ اقل آفتاب

۱۵. مفهوم کلی بیت «نمی‌دانم، نمی‌دانم، الهی / تو دانی و تو دانی، آنچه خواهی» از کدام بیت زیر دریافت می‌شود؟

- ۱ پس پرده بیند عمل‌های بد
- ۲ بر احوال نابوده، علمش بصیر
- ۳ به امرش وجود از عدم نقش بست
- ۴ فروماندگان را به رحمت قریب
- ۱ هم او پرده پوشد به آلائی خود (آلا: نیکویی‌ها)
- ۲ بر اسرار ناگفته، لطفش خیر (خبیر: آگاه)
- ۳ که داند جز او کردن از نیست، هست؟
- ۴ تصرع کنسان را به دعوت مُجیب (مُجیب: اجابت‌کننده)

زیبایی و عظمت پروردگار است

گزینه ۴ ← هر کسی که صبر و تحمل داشته باشد به رزق و روزی می‌رسد و آن را به دست می‌آورد.

۷. گزینه «ع»

مفهوم گزینه ۴ ← با وجود چهره زیبای معشوق، نیازی به پدیده‌های عالم نیست.

مفهوم بیت سؤال و سه گزینه دیگر ← خداوند را می‌توان در جلوه‌های طبیعت مشاهده کرد. (= تجلی خداوند در پدیده‌ها)

توجه: در گزینه ۳، منظور از «خطّ و خال‌ها»، پدیده‌های طبیعت است که همان نشانه جلوه زیبای الهی است.

معنی بیت گزینه ۳ ← ای خداوندی که پدیده‌های آفرینش، نشانی از کمال و زیبایی تو هستند و شرح زیبایی تو در پرده‌ای کوتاه و به طور خلاصه، پنهان شده است.

۸. گزینه «ع»

مفهوم بیت پرسش ← زیبایی آفرینش به خاطر تجلی جلوه جمال خداوند است. این مفهوم در بیت گزینه ۴ وجود ندارد.

در گزینه ۱، «آفرینش سبب تنبیه (= بیداری) انسان عارف (= خداوند دل) است»؛ در گزینه ۲، «بی‌پرده بودن یار از در و دیوار (= پدیده‌های طبیعت)» و در گزینه ۳، «آشکار بودن نقش عجب بر در و دیوار وجود (= پدیده‌های طبیعت)» به مفهوم بیت پرسش اشاره دارند.

گزینه ۴، به مفهوم «همه پدیده‌ها خداوند را ستایش می‌کنند» اشاره دارد.

۹. گزینه «ع»

خندان بودن گل ← کنایه از شکوفایی گل
این مفهوم کنایی در بیت گزینه ۴ دیده می‌شود. ← دَرْد پرده غنچه را (= شکوفا شدن غنچه)

۱۰. گزینه «ا»

مفهوم بیت سؤال و گزینه ۱ ← تجلی (= آشکار شدن) چهره یار (= خدا) در طبیعت با فرا رسیدن بهار
بررسی گزینه‌های دیگر:

گزینه ۲ ← با رسیدن بهار، دل‌های غمگین و ناراحت، شاد می‌شود.

گزینه ۳ ← بیانگر گریه و زاری عاشق

گزینه ۴ ← گریه و زاری عاشق برای رسیدن به معشوق و بهره‌مند شدن از او است.

۱۱. گزینه «ب»

مفهوم بیت پرسش و گزینه‌های ۱، ۳ و ۴ به ناتوانی انسان‌ها از درک و وصف عظمت خداوند تأکید دارند.

معنی و مفهوم گزینه ۲ ← انسان‌ها نمی‌توانند با چشم ظاهری (= چشم سر) خداوند را ببینند؛ بنابراین نباید چشم‌های خودمان را مورد آزار و اذیت قرار دهیم.

۱۲. گزینه «ا»

در گزینه ۱، شاعر از «آشکار شدن سِرّ (= راز) عشقش به سبب وصف بسیار» می‌گوید. در سه گزینه دیگر مفهوم مخالف گزینه ۱، آمده است. مفهوم گزینه‌های ۲، ۳ و ۴ ← سخن از «ناتوانی انسان از درک و وصف محبوب» یا «وصف ناپذیری معشوق» است.

۱. گزینه «ج»

مفهوم بیت‌های «ج» و «د» این است ← پدیده‌های طبیعت، نشانه زیبایی و عظمت پروردگار است.

مفهوم بیت «الف» ← خداوند، آفریننده و روزی‌دهنده است.

مفهوم بیت «ب» ← خداوند هم ظاهر و هم باطن من است.

مفهوم بیت «ر» ← عشق خداوند در تمام پدیده‌ها آشکار است و سبب زیبایی آن‌ها می‌شود.

۲. گزینه «ع»

گزینه‌های ۱، ۲ و ۳ به خلقت انسان‌ها اشاره دارند. در گزینه ۱، «پیدا کردن آدم از کفی خاک»؛ در گزینه ۲، «جان و ایمان بخشیدن به خاک» و در گزینه ۳، «رُخ نمودن آدم از گل» اشاره به خلقت و آفرینش انسان دارد. گزینه ۴ اشاره به معراج پیامبر (ص) دارد و می‌گوید: انسان خاکی به خاطر عشق به خداوند به عالم معنا رفته است.

۳. گزینه «ع»

مفهوم بیت سؤال و گزینه ۴ ← طلب رحمت و توجه (= لطف) از درگاه خداوند

مفاهیم سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱ ← اعضای بدن انسان به گناهکار بودن او، گواهی می‌دهند.

گزینه ۲ ← نکوهش ریاکاری و دورویی

گزینه ۳ ← سردرگم بودن و بی‌هدف بودن انسان در دنیای مادی

۴. گزینه «ب»

در گزینه ۳، بیت اول به وجود عشق خداوند در پدیده‌ها تأکید شده است؛ اما بیت دوم آن، فقط به رسیدن فصل بهار و شکوفایی گل‌های زیبا اشاره دارد؛ به عبارتی در بیت اول که از عطر است به جنبه عرفانی تأکید شده است اما بیت دوم به جنبه ظاهری فصل بهار اشاره دارد.

مفهوم دو بیت گزینه ۱ ← اشاره به آفرینش و خلقت انسان از خاک
مفهوم دو بیت گزینه ۲ ← اشاره به بخشیدن قوه نطق و سخن‌گویی به انسان

مفهوم دو بیت گزینه ۴ ← ناتوانی انسان‌ها در وصف عظمت و بزرگی خداوند

۵. گزینه «ع»

در بیت‌های گزینه‌های ۱، ۲ و ۳ به رزاق بودن (= روزی‌دهنده بودن) خداوند اشاره شده است.

مفهوم گزینه ۴ ← جلوه و نشانه خداوند است که انسان‌های عارف از آن بهره‌مند هستند.

۶. گزینه «ج»

مفهوم بیت سؤال: مصراع اول ← روزی‌دهندگی / مصراع دوم ← آفرینندگی

مفهوم مصراع اول و دوم به ترتیب در گزینه ۳ دیده می‌شود. (= رازق ← روزی‌دهنده / خالق ← خلق‌کننده، آفریننده)

بررسی گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱ ← به آفرینش خداوند، اشاره دارد که به زیبایی، طبیعت و موجودات را خلق کرده است.

گزینه ۲ ← خداوند، عقل و جان (= روح) را آفریده و همه چیز، تحت فرمان اوست.

۱۳. گزینه «۳»

مفهوم گزینه ۳ ← توصیفِ عشق‌ورزی عاشق نسبت به معشوق و طلبِ عنایت و توجه معشوق (= در این بیت به توصیفِ معشوق، اشاره شده است).
در سه بیت گزینه‌های ۱، ۲ و ۴ به وصف ناپذیری (= توصیف نشدن) معشوق اشاره شده است که با مفهوم گزینه ۳، مخالف است.

۱۴. گزینه «۴»

بیت‌های ۱، ۲ و ۳ به این مفهوم اشاره دارند: عقل و وهم (= خیال) در برابر عظمت خداوند ناتوان هستند و نمی‌توانند خداوند را وصف کنند. معنی بیت گزینه ۴ ← در این بیت شاعر، معشوق خودش را ستایش می‌کند و می‌گوید: من تو را به هر چیزی که وصف بکنم باز نمی‌توانم زیبایی تو را توصیف کنم. آفتاب در برابر زیبایی چهره تو، ناچیز است. بنابراین در گزینه ۴ برخلاف سه گزینه دیگر، شاعر، معشوق خودش را وصف می‌کند.

۱۵. گزینه «۲»

مفهوم بیت پرسش ← نادانی و ناآگاهی انسان‌ها در برابر دانش و آگاهی خداوند. این مفهوم از بیت گزینه ۲، دریافت می‌شود.
در گزینه ۲ شاعر می‌گوید:
خداوند از همه چیز باخبر و آگاه است.
مفهوم گزینه ۱ ← به ستارالعیوب بودن خداوند، اشاره دارد.
مفهوم گزینه ۳ ← به خلقت و آفرینش موجودات اشاره دارد.
مفهوم گزینه ۴ ← خداوند رحمت‌کننده در ماندگان و اجابت‌کننده دعای بیچارگان است.

🌀 گه به دهان، بر زده کف، چون صدف گاه چو تیری که رود بر هدف
 🌸 [آن چشمه]، گاهی با خشم و خروش و گاهی مانند تیری که به سوی هدف می‌رود، با شتاب، حرکت می‌کند.

🌸 **مفهوم** ← سرعت و تندی حرکت چشمه

بایت های زیر قرابت معنایی دارد:

گهی تند راندم، گهی نرم، توسن
 گهی راست بر زین نشستم گهی، کج (توسن: اسب تندرو)
 به خسرو، جنگ در پیوسته می‌رانند
 گهی تند و گهی آهسته می‌رانند

🌀 گفت: درین معرکه، یکتا منم تاج سر گلبن و صحرا منم

🌸 [چشمه] گفت: من در میدان طبیعت، بی‌مانند هستم و سرور گل سرخ و گیاهان دشت (= همه موجودات) هستم.

🌸 **مفهوم** ← بیانگر غرور، خودستایی و خودخواهی (= چشمه دچار تکبر و خودشیفتگی شد).

بایت های زیر از شعر «چشمه» قرابت معنایی دارد:

چون بدوم، سبزه در آغوش من
 چون بگشایم ز سر مو، شکن
 در بر من، ره چو به پایان برسد
 ابر ز من، حامل سرمایه شد
 گل به همه رنگ و برازندگی
 در بُن این پرده نیلوفری
 بوسه زند بر سر و بر دوش من
 ماه بیند رخ خود را به من
 از خجلی، سربه گریبان برسد
 باغ ز من، صاحب پیرایه شد
 می‌کند از پرتو من زندگی
 کیست کند با چو منی همسری؟

بایت های زیر که خارج از کتاب درسی است، قرابت معنایی دارد:

بر اوج چو پرواز کنم از نظر تیز
 من آن یگانه دهرم که وصف فضل مرا
 از وی همه مستی و غرور است و تکبر
 می‌بینم اگر ذره‌ای اندر تک (= عمق) دریاست (نظر تیز: نگاه دقیق)
 نوشته، منشی قدرت به هر در و دیوار (دهر: روزگار)
 وز ما همه بیچارگی و عجز و نیاز است.

🌸 **توجه:** تمام این بیت‌ها که مفهوم «غرور»، «خودستایی» و «خودخواهی» دارند با بیت‌های زیر از سعدی که دارای مفهوم «تواضع» و «فروتنی» است، (مخالف و متضاد) هستند:

چو خود را به چشم حقارت بدید
 بلندی از آن یافت کاو پست شد
 صدف در کنارش به جان پرورید
 در نیستی کوفت تا هست شد (در نیستی کوفتن: کنایه از ترک
 غرور و خودخواهی کردن)

🌀 خواست کز آن ورطه، قدم در کشد
 لیک چنان خیره و خاموش ماند
 خویشتن از حادثه، برتر کشد
 کز همه شیرین سخنی، گوش ماند

🌸 [چشمه] خواست تا از آن جای خطرناک، خودش را کنار بکشد و نجات دهد، اما آن چنان، حیران شد و ساکت ماند و با آن همه شیرین‌زبانی، به فریاد با عظمت دریا گوش فرا داد.

🌸 **مفهوم** ← ترک غرور و خودخواهی (= نتیجه غرور، شکست است).

بایت های زیر قرابت معنایی دارد:

مپر ز باد غرور ار بلندی داری
 به در کرده گیتی، غرور از سرش
 ای گل شوخ که مغرور بهاران شده‌ای
 که حس، بلند شد از باد، لیک باز افتاد (حس: علف خشک)
 سر ناتوانی به زانو برش
 خبرت نیست که در پی، چه خزانی داری (شوخ: زیبا، ظریف)